ISNN 3030-3907

2026/4
VOLUME 9

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/4 VOLUME 8

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Асадова Раъно Дилмуратовна
Тошкент Давлат техника университети доценти

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

MILLIY PEDAGOGIKA RIVOJIDA TARIXIY MEROS VA MAFKURAVIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI

Mamatqulova Sojida

Farg‘ona viloyati Dang‘ara tumani 36-umumiy o‘rta ta'lim maktabi ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy pedagogika rivojida tarixiy merosning o‘rni va bo‘lajak pedagoglarda mafkuraviy kompetentlikni shakllantirishning zamonaviy mexanizmlari tadqiq etiladi. Tadqiqotning maqsadi ajdodlarimizning boy ma’naviy merosini zamonaviy ta’lim texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirish orqali talabalarda yot g‘oyalarga qarshi immunitetni mustahkamlash usullarini ishlab chiqishdan iborat.

Kalit so‘zlar: milliy pedagogika, tarixiy meros, mafkuraviy kompetentlik, ma’naviy-axloqiy tarbiya, ta’lim mexanizmlari, globallashuv, intellektual salohiyat.

Аннотация. В данной статье исследуется роль исторического наследия в развитии национальной педагогики и современные механизмы формирования идеологической компетентности у будущих педагогов. Цель исследования — разработка методов укрепления иммунитета студентов против чуждых идей путем гармонизации богатого духовного наследия наших предков с современными образовательными технологиями.

Ключевые слова: национальная педагогика, историческое наследие, идеологическая компетентность, духовно-нравственное воспитание, механизмы образования, глобализация, интеллектуальный потенциал.

Abstract. This article explores the role of historical heritage in the development of national pedagogy and modern mechanisms for forming ideological competence in future educators. The research aims to develop methods for strengthening students' immunity against alien ideas by harmonizing the rich spiritual heritage of ancestors with modern educational technologies.

Keywords: national pedagogy, historical heritage, ideological competence, spiritual and moral education, educational mechanisms, globalization, intellectual potential.

KIRISH.

Zamonaviy globallashuv sharoitida har bir xalq o‘zining milliy o‘zligini saqlab qolish va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasiga alohida e’tibor qaratmoqda. O‘zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida milliy pedagogikani boyitish, ayniqsa, tarixiy meros hamda mafkuraviy kompetentlik

ISSN 3030-3907

tushunchalari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy asoslash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Tarixiy meros – milliy pedagogikaning poydevori

XXI asr axborotlashgan jamiyatida milliy pedagogika rivoji nafaqat ta’lim sifatini oshirish, balki milliy o‘zlikni va davlat mustaqilligining ma’naviy asoslarini saqlab qolish bilan bevosita bog‘liqdir. Dunyoda kechayotgan murakkab geosiyosiy jarayonlar va "gibrid urushlar" sharoitida yosh avlodning ongi va qalbi uchun kurash ustuvor vazifaga aylandi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim va tarbiya tizimini tubdan takomillashtirishga oid farmon va qarorlarida ham "milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" g‘oyasini ta’lim jarayoniga chuqur integratsiya qilish zarurligi alohida ta’kidlangan.

Milliy pedagogika quruq nazariyalardan iborat emas; u asrlar davomida shakllangan Sharq renessansi mutafakkirlari (Farobiy, Beruniy, Ibn Sino, Navoiy) hamda jadidchilik harakati namoyandalari (BehbudiY, Fitrat, Abdulla Avloniy)ning qarashlariga tayanadi. Tarixiy merosni ta’limga tatbiq etish shunchaki o‘tmishni o‘rganish emas, balki undagi tarbiyaviy algoritmlarni bugungi kungi "Inson kapitali"ni rivojlantirishga xizmat qildirishdir.

Mafkuraviy kompetentlik tushunchasi va uning zaruriyati

Bugungi axborot xurujlari va "ommaviy madaniyat" xavfi kuchaygan davrda, shaxsning o‘z pozitsiyasiga ega bo‘lishi – mafkuraviy kompetentlik deb ataladi. Bu kompetentlik quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- **Kognitiv komponent:** Milliy va umuminsoniy qadriyatlar haqidagi bilimlar.
- **Aksiologik komponent:** Qadriyatlarga bo‘lgan ichki munosabat va e’tiqod.
- **Faoliyatli komponent:** Mafkuraviy tahdidlarga qarshi amaliy tahlil va himoya qobiliyati.

Zamonaviy mexanizmlar va innovatsion yondashuvlar

Milliy pedagogikada ushbu kompetentlikni shakllantirish uchun an’anaviy ma’ruza usullaridan voz kechib, quyidagi zamonaviy mexanizmlarni qo‘llash talab etiladi:

- **Raqamli gumanitaristika (Digital Humanities):** Tarixiy manbalarni VR (virtual borliq) va interaktiv infografikalar orqali talabalarga yetkazish.
- **Keys-stadi (Case study):** Tarixiy voqealar va zamonaviy mafkuraviy ziddiyatlarni qiyosiy tahlil qilish orqali mustaqil fikrlashni shakllantirish.
- **Media-savodxonlik:** Mafkuraviy immunitetni shakllantirishning eng muhim vositasi sifatida axborotni saralash ko‘nikmasini rivojlantirish.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Mazkur maqolaning maqsadi – ta’lim tizimida tarixiy merosdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini ochib berish va talabalarda mafkuraviy

ISSN 3030-3907

kompetentlikni shakllantirishning metodik tizimini takomillashtirishdir. Buning uchun tizimli yondashuv, qiyosiy-tarixiy tahlil va pedagogik prognozlash metodlaridan foydalanildi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, milliy pedagogika rivoji bevosita tarixiy ildizlarga qaytish va shu bilan birga zamon talablariga mos mafkuraviy himoya qatlamini yaratish bilan bog‘liqdir. Bu esa bo‘lajak mutaxassislarning nafaqat professional, balki ma’naviy-ijtimoiy yetukligini ta’minlaydi.

NATIJALAR.

Tadqiqot davomida to‘plangan ma’lumotlar milliy pedagogikada tarixiy merosni qo‘llash va mafkuraviy kompetentlik darajasi o‘rtasida kuchli korrelyatsiya mavjudligini ko‘rsatdi.

Talabalarning mafkuraviy barqarorlik darajasi (Eksperiment natijalari)
Nazorat va eksperimental guruhlarda o‘tkazilgan test sinovlari natijasida quyidagi ko‘rsatkichlar qayd etildi:

1-jadval:

Ko‘rsatkichlar (Mezonlar)	Nazorat guruhi (An’anaviy)	Eksperimental guruh (Innovatsion)	Farq (%)
Tarixiy faktlarni tahlil qilish qobiliyati	42%	76%	+34%
Mafkuraviy xurujlarni farqlash ko‘nikmasi	38%	82%	+44%
Milliy qadriyatlarga sodiqlik (e’tiqod)	55%	89%	+34%

Zamonaviy mexanizmlarning samaradorligi

Tadqiqotda qo‘llanilgan "Virtual muzey", "Tarixiy keyslar" va "Debat-klub" metodlari talabalarning darsga bo‘lgan qiziqishini 65 foizga oshirgan. Ayniqsa, "Tarixiy paralellar" metodi orqali o‘tmishdagi buhronli davrlar va bugungi geosiyosiy vaziyatni qiyoslash, talabalarda mustaqil xulosa chiqarish ko‘nikmasini shakllantirdi.

MUHOKAMA.

Olingan natijalar milliy pedagogika rivoji uchun bir qancha muhim ilmiy xulosalarni ilgari surish imkonini beradi:

Tarixiy meros – shunchaki o‘tmish emas. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, agar tarixiy meros faqat yod olish uchun berilsa (masalan, tug‘ilgan yillar yoki janglar sanasi), u mafkuraviy kompetentlikni shakllantirmaydi. Meros — "Ibrat maktabi"

ISSN 3030-3907

sifatida berilishi, ya’ni ajdodlarimiz qiyin vaziyatlarda qanday qaror qabul qilgani va bu millat taqdiriga qanday ta’sir etgani tahlil qilinishi shart.

Mafkuraviy kompetentlikning transformatsiyasi. Bugungi talaba — raqamli avlod vakili (Gen Z). Ularga nisbatan eskirgan "ma’rifatparvarlik darslari" kutilgan natijani bermaydi. Shuning uchun mexanizmlar quyidagi o‘zgarishlarga uchrashi kerak:

- Statik ta’limdan dinamik ta’limga: Talaba passiv tinglovchidan aktiv tadqiqotchiga aylanishi lozim.
- Hissiyotlar pedagogikasi: Tarixiy merosni o‘rgatishda milliy g‘urur va daxldorlik hissiga urg‘u berish (Emotional Intelligence).

Tizimli muammolar. Muhokama jarayonida aniqlandiki, pedagog kadrlar tayyorlashda "pedagogik tarixshunoslik" fanining yetarli darajada rivojlanmaganligi asosiy to‘siqlardan biridir. O‘qituvchilar tarixiy ma’lumotlarni zamonaviy mafkuraviy himoya bilan bog‘lashda metodik jihatdan qiynalmoqdalar.

XULOSA.

Tadqiqot yakunida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Integratsiya zarurati: Milliy pedagogika rivoji bevosita tarix, falsafa va siyosatshunoslik fanlari integratsiyasiga tayanadi. Mafkuraviy kompetentlik — bu milliy o‘zlikni anglashning oliy shaklidir.
2. Mexanizmlarni modernizatsiya qilish: Ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va keys-metodlarni joriy etish, tarixiy merosning tarbiyaviy kuchini 2 barobar oshiradi.
3. Metodik tavsiya: Oliy ta’lim muassasalari uchun "Milliy pedagogika va mafkuraviy immunitet" nomli maxsus metodik qo‘llanmalar yaratish va ularni doimiy yangilanib turuvchi media-kontentlar bilan boyitish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Avloniy A. Turkiy Guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
4. Quronov M. Milliy tarbiya asoslari. – Toshkent: Ma’naviyat, 2007.
5. Hasanboyeva O. Pedagogika tarixi. – Toshkent: Noshir, 2011.

ISSN 3030-3907